

Algemeen juryrapport

De jury voor de toekenning van de M. Nijhoff vertaalprijs had overeenkomstig haar richtlijn, na het vorig jaar een buitenlander bekroond te hebben die zich bijzonder onderscheiden had in de vertaling van Nederlands letterkundig werk, dit jaar aandacht te schenken aan letterkundige vertalingen in het Nederlands uit een andere taal.

Na zorgvuldige vergelijking van zowel vertalingen uit de laatste twee jaren als van die welke eerder na 1945 ontstonden, heeft de jury besloten, dit jaar de prijs toe te kennen aan de dichter Mr. H.W.J.M. Keuls voor diens vertaling van Dante's *La Vita Nuova* en voor zijn vertalingen van verzen van de uit Uruguay geboortige Franse dichter Jules Supervielle.

De dichter Keuls heeft zich in zijn poëtischen arbeid van vroeg af aan op de moeilijke kunst van het vertalen van lyriek toegelegd. Reeds in zijn eerste verzenbundel *Om de stilte*, in 1924 verschenen, treft men zestien bladzijden vertalingen aan uit het Frans en het Italiaans naar Villon, Verlaine, Moréas, Dante, Michelangelo en Leopardi. Daaronder waren de volledige Derde Zang van Dante's *Hel* uit de *Divina Commedia* en het gedicht getiteld *Green* van Verlaine uit diens bundel *Sans Paroles*. Van dit tere franse gedicht luidt de tweede strofe:

‘J’arrive tout couvert encore de rosée
Que le vent du matin vient glacer à mon front
Souffrez que ma fatigue à vos pieds reposée
Rêve des chers instants qui la délasseront.’

Keuls vertaalde deze regels als volgt:

‘Nog gans bedekt van dauw ben ik tot u gekomen
Zo vochtig streelde mij de koele morgenwind
Gedoog dat mijn vermoeidheid aan uw voeten drome
Van 't zoete uur, waarin zij zich ontspannen vindt.’

Deze proeve van vertaling, woordgetrouw, met de Nederlandse gelijkwaardigheid van ritme, innerlijke vibrering, lijn en kleur en een klanklaag waarvan de welluidendheid niet voor die in het Franse vers onderdoet, wijst al dadelijk op Keuls' uitzonderlijk poëtisch adaptatievermogen.

Hij is na 1924 steeds lyriek blijven vertalen. In het vierde deel van zijn *Verzamelde Werken* zijn vertalingen opgenomen van Rossetti, Dowson, Housman, Yeats, Verlaine, de Comtesse de Noailles, Valéry, Goethe, Eichendorf, Mörike, Rilke, Dante, Cavalcanti, Boccaccio, Michelangelo, Leopardi. In de keuze van dichters en gedichten werd hij door eigen voorkeur geleid, door een vers dat hem bijzonder trof en soms ook, naar zijn eigen mededeling, gedreven door de mogelijkheid een vers te herdichten. Ons medelid, Mr. Evert Straat, meent, dat deze laatste woorden wel zeer bescheiden zijn voor een vertaler, die bij herhaling vormen koos, welke

vertaaltechnisch het moeilijkst zijn, zoals de terzinen van Dante, de rondelen van Charles d'Orléans, kwatrijnen van Omar Khayyam-Fitzgerald en sonnetten van vele andere dichters, steeds die strenge vorm, die de vertaler de minste speelruimte laat. Maar Keuls, zo merkt Mr. Straat op, speelde ermee, alsof Nederlands hun fraaist gewaad was. Met zijn generatiegenoten Leopold, Boutens, Roland Holst en ook Nijhoff bewees hij, dat de bijna onoverkomelijke moeilijkheden van het vertalen van lyriek inderdaad te overwinnen zijn en hij bereikte ermee wat hij overeenkomstig de opvatting van Rossetti de hoofdzakelijke beweegreden van de poëzievertaling acht: het verrijken van het eigen land met nieuwe letterkundige schoonheid. Mr. Straat noemt o.a. de vertalingen der sonnetten van Shakespeare en daaronder het vermaarde 128ste, dat de vertaler een tartende moeilijkheid biedt, maar waarvan Keuls de gemaniëerde fijnheid en hoofsheid zó wist om te slijpen, dat een gedicht ontstond, in zijn tekstgetrouwheid een tweeling van het oorspronkelijke, en dat, geplaatst bijvoorbeeld tussen de sonnetten van Hooft, zich eerder door de afwijkende vorm dan door het tweede vaderschap zou verraden.

Al deze vertalingen vormen de voorbereiding tot wat Keuls, op rijper leeftijd gekomen en op het hoogtepunt van zijn kunnen, na de oorlog ondernam: de vertaling van een omvangrijk letterkundig kunstwerk, nl. *La Vita Nuova* van Dante. De kern van dit werk vormen uiteraard de gedichten. Maar Mr. Straat, aan wie de jury de tekstkritische vergelijking met het origineel, opdroeg, schonk ook zeer bijzonder aandacht aan het proza, dat de gedichten van dit jeugdwerk van Dante tot een cyclus verbindt. Keuls heeft de verzen met behoud van rijm en ritme vertaald als een meester, die zich talloze malen met de Italiaanse dictie heeft gemeten; deze allerprilste poëzie was, naar de opvatting van Mr. Straat, niet zuiverder en niet subtieler in het Nederlands weer te geven dan hier is geschied. In het bijzonder heeft Mr. Straat zich bezig gehouden met het broze proza, dat in dit boekje de verzen omgeeft met het verhaal der gebeurtenissen waaruit ze ontstonden, met beschouwingen en met van elk vers een uitleg, die de lezer van nu een indruk van overbodige angstvalligheid geeft. Andere vertalingen in het Nederlands en in het Engels en Duits bewezen, hoe argeloos en snel men met het overzetten van dit proza in het kinderachtige kan vervallen. Keuls heeft dit gevaar ontweken en heeft met een uiterste subtiliteit de prilheid, de zuiverheid en de ondertoon van schroom, die dit proza bevat, in adequate bewegingen in het Nederlands overgebracht. Zo onderscheidt deze vertaling van een belangrijk letterkundig kunstwerk zich als meesterlijk en verrijkt ze het land met nieuwe schoonheid, de tweevoudige beweegreden voor de jury, om het werk met de Nijhoff vertaalprijs te bekronen.

Ook Keuls' Supervielle-vertalingen dateren van na de oorlog. De dichter Supervielle is in ons land wellicht meer bekend in zijn proza en met name door zijn novelle *Le boeuf et l'Ane de la crèche* uit de bundel *L'enfant de la haute Mer*, dat in de vertaling van Maurice Roelants met tekeningen van Edgar Tijtgat in enkele herdrukken verscheen, een fijn en uiterst woordgevoelig proza, waarin een toon van wijsheid en die van een onnavolgbaar innige humor zich samenvoegen. Keuls noemt Supervielle echter vóór alles een begenadigd lyricus en heeft verzekerd, dat geen dichter in het

verleden en heden hem nader staat. Naar eigen getuigenis heeft Keuls met Supervielle een sterke affiniteit. 'Veel van wat ik van hem las scheen mij tegelijk nieuw en bekend,' zo deelt hij mee in de bundel *Regionen*. En hij vervolgt: 'Het was alsof ik plotseling verzen geschreven vond die ergens diep in mijn wereld hadden verborgen gelegen en jarenlang op hun geboorte hadden gewacht, en inmiddels waren die verzen reeds ontstaan maar niet uit mij en in een vormgeving, die niet de mijne was.' Deze toon van redekundig niet ontleedbare verwantschap klinkt in het akkoord van vertaling en origineel dezer gedichten, zó dat men, Keuls' teksten lezend, niet zou denken, dat het vertalingen zijn. Een voorbeeld moge gegeven worden in het gedicht 'L'appel' uit Supervielles bundel *Les amis inconnus*. Zó luidt de Franse tekst:

Les dames en noir prirent leur violon
Afin de jouer, le dos au miroir

Le vent s'effaçait comme aux meilleurs jours
Pour mieux écouter l'obscur musique

Mais presque aussitôt, pris d'un grand oubli,
Le violon se tut dans les bras des femmes,

Comme un enfant nu qui s'est endormi
Au milieu des arbres.

Rien ne semblait plus devoir animer
L'immobile archet, le violon de marbre.

Et ce fut alors qu'au fond du sommeil,
Quelqu'un me souffla de me dépêcher:
'Il est encore temps, venez tout de suite.'

En zó luidt het Nederlands:

De vrouwen in het zwart, vingen te spelen aan
Op haar viool, de rug tegen den spiegel.
Als in den goeden tijd verstopte zich de wind
Om beter naar den vreemden klank te luist'ren.
Maar haast onmid'lijk aangegrepen door
Een groot vergeten, zweeg weer 't instrument
In de armen van de vrouwen,
Als een naakt kind dat ingesluimerd is
Temidden van de bomen.
Het scheen of nimmermeer iets zou bewegen
Den starren strijkstok, de viool van marmer.

Toen was het dat uit gronden van den slaap
Iemand mij inblies dat ik mij moest haasten:
'Het is nog niet te laat, kom dus terstond.'

Het Nederlands is gelijkwaardig aan het oorspronkelijke, èn, meent Mr. Straat, tegenover de vraag of een dichter als Supervielle verouderd zou zijn, – doet het in moderniteit wel onder voor Hendrik de Vries of zelfs voor Lucebert? Want de levende dichtkunst wordt niet uitsluitend samengesteld door jongsten en allerjongsten.

De vertaling van *La Vita Nuova* verscheen in 1951, de bundel *Regionen* met de vertaling der verzen van Jules Supervielle in 1955. Ook daarna nog, in het in 1956 uitgekomen aan Latijns Amerika gewijde nummer van De Gids, verscheen het meesterlijk door Keuls vertaalde gedicht, dat Supervielle over Montevideo schreef. Men vergelijkte een ogenblik de inzet van deze waarlijk integrale herdichting:

Je naissais, et par la fenêtre
Passait une fraîche calèche
Le cocher reveillait l'aurore
D'un petit coup de fouet sonore.

wat in het Nederlands werd:

Ik werd geboren; onverhoeds
Ging door het raam een blanke koets
En de koetsier wekte de dag
Met van zijn zweep een held'ren slag.

Van de generatie grote dichters, die bedreven waren in die allermoeilijkste kunst, welke het vertalen van poëzie is, Verwey, Leopold, Boutens, van Eyck, Roland Holst, Nijhoff, en enige anderen waaronder Victor van Vriesland, is de in 1883 geboren dichter Keuls niet de laatste, wèl, op dit ogenblik, de oudste. Hij heeft met zijn vertalingen aan onze letterkunde nieuwe schoonheid toegevoegd. Onze jury heeft hem daarvoor, met bewondering voor zijn voorbeeldigen arbeid, eenstemmig de aan Nijhoffs nagedachtenis verbonden bekroning toegekend.

Mij verheugend, hem deze mededeling te kunnen doen, wens ik de grijze dichter met deze onderscheiding eerbiedig en van harte geluk.

Antoon Coolen, voorzitter
Bert Bakker
Dr. J. Hulsker
Mr. J. Kalff
Mr. E. Straat
Drs. H.J. Jonker, secretaris.

Nadat Prof. Wiarda de M. Nijhoff-prijs 1957 aan Mr. Keuls heeft overhandigd, kan hij

bekend maken dat zojuist een telegram is binnengekomen van het Prins Bernhard Fonds, Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard, die op deze wijze als eerste de bekroonde Zijn gelukwensen aanbiedt. De voorzitter sluit zich in hartelijke bewoordingen namens het Fonds daarbij aan en betreft ook Mevrouw Keuls in zijn hulde door het overhandigen van een boeket witte anjers, waarna de onderscheiden grijze dichter het woord neemt voor het uitspreken van zijn dankwoord.